

理解卫葑的工作，追逐并靠近卫葑的脚步。凌雪妍落水而死，留下了未断奶的阿难，弦子以未婚的姿态，不惧流言，勇敢担负起抚养为共产主义事业奔走献身的卫葑那失去母亲的儿子阿难的重任。美好的是，最终两个人既是夫妻又是战友，灵魂契合，并肩前行。

总结

《野葫芦引》为我们展现了丰富的女性知识分子形象画卷。作家很少描写波澜壮阔的大场面，多采用优美温婉的语言描写日常生活的琐碎情景，透出书卷气息和文化质感。作家在感性的言语中夹杂理性的思考，在理性的思考中抒发感性的抒情想象，将温柔美和刚烈美和谐统一地融合在女性知识分子身上。孟离己（娥）、孟灵己（媚）、凌雪妍、澹台弦等优秀的年轻一代女性知识分子，各具特色，又有着共同的精神气质。她们受社会环境和父辈影响，不仅具有传统女性贤良淑德、温柔体贴等美德，同时又具备现代女性独立自主、自尊自爱等品质，她们高洁、清醒、有良知，秉持知识分子的道德操守，心怀家国天下，敢于和身畔的男性一起承担救国救民的社会责任。

宗璞在《野葫芦引》中倾注了许多自由审美的热情，使得作品中的女性知识分子形象充满了人性美的光辉。女性知识分子用比男性更多的执着的勇气和坚韧见证和承担历史，在国家民族和个人命运面前实现了一体两面的身份认同，完成了自我主体的精神探索和历史主体的能动贡献，深化了现代女性对自身生命形态和社会角色的理性认知。

Н. У. Чайка

УДК 811.161.3

Рэспубліка Беларусь, Мінск

МЕТАДАЛАГІЧНЫЯ ПРЫНЦЫПЫ АНАЛІЗУ СЕМАНТЫЧНАЙ АРГАНІЗАЦЫІ НЯПОЎНЫХ КАНСТРУКЦЫЙ У БЕЛАРУСКАЙ І КІТАЙСКАЙ МОВАХ

Артыкул прысвечаны вывучэнню і сістэматызацыі метадалагічных прынцыпаў аналізу семантычнай арганізацыі няпоўных канструкцый у беларускай і кітайскай мовах. Вызначаны тыпалагічна істотныя прыкметы, найбольш значымі сярод якіх з'яўляюцца функцыянальны дыяпазон лексем, ступень семантычнай злітнасці кампанентаў і фактар іх семантычнага напаўнення, парадак слоў. Абгрунтавана магчымасць будаваць семантычную тыпалогію аб'екта сінтаксісу, даваць канструкцыям адпаведную кваліфікацыю і класіфікацыю.

Ключавыя словы: семантычная арганізацыя канструкцый, няпоўныя сказы, універсальныя і спецыфічныя параметры тыпалогіі, тыпалагічна істотныя прыкметы, парадак слоў, функцыянальны дыяпазон лексем.

Шырокае функцыянаванне няпоўных канструкцый у беларускай і кітайскай мовах патрабуе іх комплекснага і ўсебаковага вывучэння. Падобныя канструкцыі аналізаваліся ў межах розных сінтаксічных школ і напрамкаў. Найбольшую цікавасць да праблемы выказваюць даследчыкі, што вывучаюць спецыфічныя асаблівасці сінтаксічных сістэм розных моў (А. Я. Кібрык, Г. П. Мельнікаў, А. У. Цымерлінг, Ван Вэйсян, Чэн Чанлай [1–5] і інш.). Метадалагічнымі прынцыпамі аналізу вучоныя абралі ўніверсальныя і спецыфічныя асаблівасці моў з рознай тыпалогіяй. У ходзе аналізу былі выяўлены асаблівасці славянскіх, германскіх, раманскіх і іншых моў на розных узроўнях іх арганізацыі. Пры гэтым застаюцца не вывучанымі тыпалагічныя асаблівасці сінтаксічнай непаўнаты ў беларускай і кітайскай мовах. Актуальнасць даследавання названай сінтаксічнай з’явы абумоўлена адсутнасцю ў навуковай літаратуры вывучэння няпоўных сказаў у беларускай і кітайскай мовах, а таксама неабходнасцю выявіць асаблівасці семантычнай арганізацыі няпоўных сказаў у беларускай і кітайскай мовах.

Мэта даследавання – выявіць метадалагічныя прынцыпы аналізу семантычнай арганізацыі няпоўных канструкцый у беларускай і кітайскай мовах.

За аснову кваліфікацыі і класіфікацыі няпоўных канструкцый у беларускай і кітайскай мовах лічым мэтазгодным узяць універсальныя і спецыфічныя параметры іх семантычнай арганізацыі. Гэта дазволіць выявіць падабенства і адрозненне іх кваліфікацыі і класіфікацыі, а значыць сістэматызаваць з’явы на ўсіх узроўнях моўнай арганізацыі.

Да **ўніверсальных** параметраў тыпалогіі флектыўных і ізалюваных моў адносім семантычную дыферэнцыяцыю адзінак, наяўнасць кампенсаторнай прыкметы ў структурна-сінтаксічных мадыфікацыях і магчымасць мадэляваць семантычную структуру сказаў. **Спецыфічныя** параметры тыпалогіі – сінтаксічная сувязь кампанентаў унутры сказа, ступень семантычнай злітнасці словазлучэнняў, функцыянальны дыяпазон лексем, семантычнае напаўненне кампанентаў, колькасны і якасны склад груп прэдыкатаў, семантыка-сінтаксічны статус кампанентаў, аўтаномнасць семантычных кампанентаў.

Спецыфікай сінтаксічнай сувязі ў кітайскай мове выступае **адсутнасць дзеяслоўнага кіравання**, што адлюстроўвае асноўную ўласцівасць моў ізалюванага тыпу – адсутнасць граматычнай формы ўвогуле. Сінтаксічная сувязь у названых мовах ажыццяўляецца з дапамогай парадку слоў і службовых кампанентаў. Напрыклад, у беларускай мове апушчаны кампанент няпоўнага сказа ўзнаўляецца на аснове адваротнай дзеяслоўнай валентнасці: *У душы, як Божы знак, // – Хата... Канюшына... Жыта... // Бульба... Бусел... Шпак... // Мроя...*

Хлопец закаханы...// Цемра... Шлях дамоў... (Л. Дайнека) або спосабам дубліравання ў кантэксце: Б а б у л я . Усё хоча жыць, дзіцятка. І сонца ў небе, і дуб у полі, і казурка ў жыце. Асот – таксама... Хай бы і жыў, талькі нам не шкодзіў (Г. Каржанеўская). У кітайскай мове падобнай з’явы не назіраецца, таму відавы клас у ёй будзе больш шырокім. Напрыклад, выдзяляецца тып няпоўных сказаў з кампенсаторным кампанентам каагенсам, які ў кітайскай мове мае абстрактна-адзінкавы характар і не залежыць ад дзеяслова: 娟和李之薇都高中毕业了, 参加了明仑大学的入学考试 (宗璞, 《东藏记》, 第169页) (літар. Мэй з Лі Чжэвэй закончылі вышэйшую школу, потым (яны) прымалі ўдзел ва ўступных экзаменах ва ўніверсітэт Мінлун).

Важным параметрам тыпалогіі няпоўных канструкцый выступае *функцыянальны дыяпазон лексем*. Шырокі функцыянальны дыяпазон лексем у беларускай мове дазваляе ўжываць няпоўныя канструкцыі з рознай семантыкай, класіфікацыя якіх ажыццяўляецца на аснове кампенсаторнага кампанента. Папаўненне незамешчанай сінтаксічнай пазіцыі суб’ектнага тыпу рэалізоўваецца ў няпоўных сказах, дзе кампанент дубліруецца ў кантэксце і не нясе сэнсавай нагрукі: *Потым пачала расказваць, як жыла раней, вясёлыя, смяшлівыя гісторыі ... Яна, мусіць, хацела, каб Ніна, слухаючы гэтыя ўспаміны, забылася на свой боль (І. Мележ)*. Такія сказы структурна і семантычна праецыруюцца на поўны сказ, што дазваляе ім выконваць камунікатыўную функцыю ў поўнай меры.

Аналагічным чынам адбываецца кампенсацыя сэнсу ў няпоўных сказах з прэдыкатыўнай семантыкай: *Д з я ц е л . Чаго толькі ні пішуць. Адна газета – адно, другая – другое... Партый адных колькі – тут табе і меншавікі, і бальшавікі, і эсэры, і гэтыя, як іх... сацыялісты-рэвалюцыянеры... (І. Мележ)*. Пропуск выказніка можа ажыццяўляцца пры ўмове яго неактуальнасці і дубліравання ў структуры кантэксту. Гэта абумоўлена граматычнай значнасцю выказніка ў сказе: ён з’яўляецца носьбітам прэдыкатыўнасці і ўказвае на значэнні тэмпаральнасці, мадальнасці і персанальнасці: *Было неба то сіняе, то ружовае, // А пад ім малая хатка рыбака. // І было, як неба, возера шырокае, // Шумела там заўсёды асака (М. Танк); Акіян пірамідам, якіх раней было больш, чым крыжоў, і крыжоў, якіх з кожным годам усё больш ды больш... (Я. Брыль); Ратуі людзей з бяды ліхой, іх душы // На гвалт і на адчай не пакідай, // Ты радасць ім нясі, сабе – адчай, // Ім – волю, гвалт – сабе, // Ты духам дужы (А. Куляшоў); Мы жывём у хаце, над намі жыве гарышча, над гарышчам – неба (У. Арлоў); А можа быць, яна наўмысна // Зрабіла так?... А для чаго? // На што – калі ёй ненавісна // Любая згадка пра яго? (Н. Гілевіч)*.

Даданыя члены апускаюцца ў няпоўных сказах значна радзей, што абумоўлена іх факультатыўным характарам у структуры сказа. Прапускацца ў няпоўных сказах можа толькі прамое дапаўненне, на адсутнасць якога ўказвае незамешчаная сінтаксічная пазіцыя ў сказе і дубліраванне апушчанага кампанента ў кантэксте: *В а л я . Я не хацела хмарыць сустрэчу, але калі ты так хочаш ведаць... Дзядзьку майго арыштавалі. Антона (І. Мележ).*

Не выдзяляюцца ў асобы структурны тып у беларускай мове канструкцыі з пропускам акалічнасці і азначэння, бо яны маюць факультатыўны характар і іх неўжыванне не ўтварае незамешчаных сінтаксічных пазіцый. Такія сказы з'яўляюцца структурна і семантычна поўнымі.

У кітайскай мове функцыянальны дыяпазон лексем (іерогліфаў) меншы. Іерогліф можа выконваць некалькі сінтаксічных і семантычных функцый. Гэты фактар істотна абмяжоўвае функцыянаванне няпоўных канструкцый з семантыкай сталатальнай і дынамічнай лакалізацыі. Іерогліфы для абазначэння названай семантыкі могуць ужывацца ў якасці прыназоўніка, а значыць семантыка не можа праецыравацца на незамешчаную сінтаксічную пазіцыю ў структуры поліпрэдыкатыўнай сінтаксічнай адзінкі і звышфразевага адзінства. Таксама ў кітайскай мове не назіраюцца няпоўныя сказы з семантыкай рэляцыйнай і інтэлектуальнай дзейнасці.

Фактар *семантычнай злітнасці кампанентаў* таксама істотна ўплывае на тыпа- і відаўтварэнне няпоўных канструкцый у беларускай і кітайскай мовах. У беларускай мове семантычная злітнасць кампанентаў мае невысокую ступень, таму дапускаецца свабоднае функцыянаванне канструкцый з рознай семантыкай – акцыянальнай: *Васіль дастаў вядро, пераліў у сваё, аднёс у бок ад калодзежа, выліў на зямлю. – Гэта на тваю хату, Сёмка...* (А. Дудараў); суб'ектнай: *Вясёлай чародкаю дзяўчаты знікаюць з вестыбюлю. Галіна напраўляе валасы. З'яўляецца Святлана, кволая, стомленая. Падыходзіць да гардэроба, сядзе на лаўку, пачынае развязаць тасёмкі халата* (А. Дзялендзік); сталатальнай лакалізацыі: *Маладзёк у нябёсах блукае бязмежных, // А на вуліцах – ноч... мітульга... // І ля бліжняй да нас трансфарматарнай вежы // Электрычных праменьняў дуга (Ю. Таўбін), Тры сцэжкі на нашай зямельцы праходзяць, // Адна на Заход – да Варшавы. // Другая на Ўсход – да Масквы. // А трэцяя – проста ўнярод (З. Бядуля); дынамічнай лакалізацыі: *У пушчу, у смалярні па дзёгаць, па мёд, // Па дрэва тугое на скрыні, // З сячмі на рыбу па пояс уброд ці на ловы з тугой рагацінай. // Жыць – гэта знача як след працаваць: // Зжынаць, малаціць і веяць, // Дочак галубіць, сыноў гадаваць, // Нашчадкаў сваіх надзейных (Л. Геніюш), Як толькі з хаты выйду я – // Насустрач мне зара (А. Іверс).**

Высокая ступень семантичнай злітнасці кампанентаў у кітайскай мове пашырае відавое поле няпоўных сказаў у ёй. Напрыклад, гэта дазваляе функцыянаваць канструкцыям з акцыянальнай семантыкай: *在原西的时候, 她两个经常一块做着吃饭, 有时在小学她的宿舍, 有时在县文化馆莉莉的宿舍* (路遥, 《平凡的世界》, 第115页) (літар. *Калі былі ў Юань Сі, яны часта гатавалі ежу, часам (гатавалі) у інтэрнаце пачатковай школы, часам (гатавалі) у інтэрнаце музея мастацтваў*). У падобных сказах семантыка апушчанага дзеяслова маркіруецца на аснове адваротнай валентнасці.

Фактар *семантычнага напаўнення кампанентаў* таксама мае важнае значэнне ў пабудове тыпалогіі няпоўных канструкцый у беларускай і кітайскай мовах. У беларускай мове семантычнае напаўненне кампанентаў не кваліфікуецца як шырокае, таму колькасць бінарных парадыгм кампенсаторных кампанентаў будзе нязначным – гэта пераважна дзейнік-дапаўненне: *Трое маіх сяброў ідуць па белаў нерушы, і ланцужкі іх слядоў абрываюцца. Спачатку за адным, потым за другім, потым за трэцім* (У. Арлоў); *Б у с ь к о . Ты, Хведзька, Хведар Паўлавіч, будзеш намі кіраваць, а мы – другімі!.. Пад тваім кіраўніцтвам. Будзем выконваць тваю жалезную волю і ўказанні* (А. Макаёнак); *Г а с т р ы т* (задаем). *А я з бальніцы ўцёк... Вазьміце мяне... Коляць, а мне ўсё цяжэй... Парашкамі кормяць, а мне ўсё страшней... Не магу больш... Цяжка... Халадна... Страшна без вас... Я, Васіль... я тваю смерць на сябе вазьму... За дваімі яна не прыйдзе... Толькі не праганяйце мяне... Пашкадуйце...* (А. Дудараў). У беларускай мове характар кампенсаторнага кампанента кваліфікуецца як манафункцыянальны, што абмяжоўвае колькасць структурных тыпаў у ёй: *Случчына каму, каму ў песні // Амсіслаўшчына яго ўстае, // Мне ж – рачэнскі край, маё Палессе, // Вербы, вочы ясныя твае* (А. Жаўрук); *Мінаюць дні шыхтом бясконцым. // Заўжды пад небам маладым // Табе – маім быць ясным сонцам, // А мне – сланечнікам тваім* (А. Жаўрук); *Б у с е л . Нарэшце мы дома... Вярнуліся. Гняздо падновім, дзетак выведзем... Сядай, жонка, адпачнём* (Г. Каржанеўская).

У кітайскай мове, у адрозненне ад беларускай, назіраецца больш шырокі дыяпазон семантычных функцый. Дыяпазон можа пашырацца за кошт ахопу большай колькасці значэнняў і пераходу ў іншы лексіка-грамматычны клас. Назіраюцца выпадкі, калі дыяпазон значэнняў кампанентаў пашыраецца да такой ступені, што адбываецца змена іх семантычнай і сінтаксічнай функцый. Напрыклад, у кітайскай мове дэскрыптыў указвае таксама на носьбіта характарыстыкі, стану і прыкметы (у беларускай мове дэскрыптыў указвае на значэнні прыкметы, якасці і ўласцівасці): *这个柜子以前又新又结实, 10年过*

去了, 已经旧了, 但是我不会把它扔掉 (读者) (літар. *Гэтая шафа раней была новая і трывалая, прайшло дзесяць год, (гэтая шафа) ужо старая, але я не буду яе выкідаць*).

Як паказалі даследаванні, метадалогія аналізу няпоўных канструкцый павінна будавацца з улікам тыпалагічна істотных прыкмет. Найбольш значнымі выступаюць функцыянальны дыяпазон лексем, ступень семантычнай злітнасці кампанентаў, фактар семантычнага нападўнення кампанентаў і парадак слоў. На аснове названых параметраў лічым мэтазгодным даваць адпаведную кваліфікацыю аб'екта сінтаксісу і класіфікаваць моўныя з'явы.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. 王, 维贤. 现代汉语语法理论研究 / 王维贤. - 北京: 语文出版社, 1997, 300页 (*Ван, Вэйсянь. Теоретическая грамматика современного китайского языка / Ван Вэйсянь. - Пекин: Изд-во кит. яз., 1997. - 300 с.*).
2. *Кибрик, А. Е. Константы и переменные языка / А. Е. Кибрик; Моск. гос. ун-т, Филол. фак. - СПб.: Алетейя, 2005. - 719 с.*
3. *Мельников, Г. П. Системная типология языков: принципы, методы, модели / Г. П. Мельников; Рос. акад. наук, Ин-т языкознания. - М.: Наука, 2003. - 393 с.*
4. *Циммерлинг, А. В. Типологический синтаксис скандинавских языков / А. В. Циммерлинг. - М.: Яз. славян. культуры, 2002. - 895 с.*
5. 陈, 昌来. 现代汉语句子 / 陈昌来. - 上海: 华东师范大学出版社, 2000, 313页 (*Чэн, Чанлай. Современные китайские синтаксические системы / Чэн Чанлай. - Шанхай: Изд-во Восточ.-кит. пед. ун-та, 2000. - 313 с.*).

Чжэнь Мэнмэн

УДК 82.09(=581)

Китайская Народная Республика, Тяньцзинь

《芳华》中的何小萍形象分析

АНАЛІЗ ОБРАЗА ХЭ СЯОПІН В ПРОВЗВЕДЕННІ ЯИЬ ГЭЛИН «ПРЕКРАСНЫЙ ВОЗРАСТ»

摘要: 《芳华》是当代作家严歌苓创作的长篇小说, 讲述了以刘峰、何小萍等人为代表的一代文工团人的命运变迁。何小萍作为小说中的主要女性形象, 她的命运像她名字一样漂浮不定, 这种悲剧命运是家庭教育的缺失和特殊时代背景下人性的灰暗造成的。

关键词: 悲剧 家庭教育 人性灰暗

1. 严歌苓简介及其女性形象创作

严歌苓, 1957 年出生于上海, 是海外华人中最具影响力的作家之一。她以中、英双语创作小说, 擅长用平淡、真实的话语讲述一个个